

часове, как ти идва музиката в главата?) В настроение. Определен човек, познаваш го и го гледаш как играе. И му караш музиката на човека. Според човека. Виж сега, ако игра едно дете, трябва да му закараш някоя детска песен. Като игра стар човек, трябва да изкараш стара мелодия. Примерно “Ибиш ага болен лежи”. И гледаш човека и преценяваш. И той казва така: “Как ме позна, как ме усети?” И бърка в джоба и лепи парите. (Ти как го усещаш, по какво?) Физиономията. По физиономията на хорото. Веднага го рисувам, рисувам го кат го гледам. Нема грешка. Знам коя му е музиката. Магнита, мозъка работи” [М.К., с. 24].

За разлика от интуитивното усещане на аудиторията – умение на сензитиви, което имат малцина зурнаджии, родени с него; “служебното” търпение е качество на майстора, което се възпитава и изгражда в практиката. Да издържаш на обиди, да не отговаряш на агресията е част от униформата на професионалиста, която свирачите “слагат” преди да засвирят пред клиенти. Нашите наблюдения и житейските истории на зурнаджии показват, че свирачите не се чувстват слуги. Когато не са в ситуация на платено свирене, те демонстрират друго самочувствие и реагират остро на отправени към тях обиди и предизвикателства. Кавракировски зурнаджия разказва как наказал обиждащ го със сексуални клетви и етнически квалификации пиян в заведение, но същият майстор споделя увереността си, че при сходна ситуация по време на свирене не трябва да се реагира така. Той изпитва притеснение, че синът му, млад зурнаджия, още не е овладял този компонент на майсторството: “Това трябва да го използва той (опита, уроците на бащата – б.а.). Да не е попарен, да не е изгорен. Ето, аз му казвам на сватби как да съумее да играе сос народо. Има буйни момчета. Той че е добър майстор, добър е. Но той не ги разбира – ше го дърпа, ше го запцува. Той ако е хитър, ше каже: “Добре, брато, какво сакаш?” Ке прави политика така малко, да замаже там... Един музикант да допусне да го бият на сватба и да ми е син... Това е най-обидно! Може да съм нервен за в къщи, но извън, на работа, трябва да съм най-търпеливия. Такава ми е професията” [Д.К., 03/2001, с. 26].

Зурнаджиите имат съзнание за тежестите в професията си. Да си слуга и “да играеш сос народо” е една от тях. Ежедневните репетиции и изнурителните неколкочасови свирения без прекъсване са друга тегоба. Приемайки “жилото” на тежката професия, зурнаджиите съзнателно или подсъзнателно откриват и акцентират върху “меда” с “жилото”. Може би играта, двойствената позиция на артиста е не толкова иманентно присъща на свирача, колкото достояние само на майстора. Може би своеобразно отгласкване на негативните преживявания при срещите с аудиторията е тъкмо играта с нея: отгатването на психологическите профили, компромисите със снизходителен реверанс към пияните и агресивните – все неща, които ги умеят майсторите. По същия начин сублимация на негативните емоции при изморителното свирене е приемането му като игра и състезание. Не случайно мнозина майстори, когато говорят за подготовката си, упоритата работа с инструмента в къщи, казват не “репетиции”, а “тренировки”. Пример: част от разгорещен разговор на двама млади майстори от Кавракирово. Единият критикува колегата си и ядосано твърди, че в Петрич “са лапета”, ама със зурните са “оси”. Вторият се защитава: “Ма он секи ден на зурната, бе момче!.. Ма това е тренировка, бе! Тва редовно да свири е практика!” [С. К., С.О., 03/2001, с. 11]. Когато свирачът обяснява как трябва да се “сверява часовника” с изискванията на публиката, дава пример с фолк-хитовете. Хората ги искат и музикантите са длъжни да се справят с това предизвикателство и трудност –